

Informatīvais ziņojums

“Par 2016.gada 27.janvāra neformālajā Eiropas Savienības Konkurētspējas ministru padomē izskatāmajiem jautājumiem”

2016.gada 27.janvārī Amsterdamā (Nīderlandē) notiks neformālā Eiropas Savienības (turpmāk – ES) Konkurētspējas ministru padome. Nīderlandes prezidentūras neformālās ES Konkurētspējas ministru sanāksmes tēma ir “Nākotnes perspektīva investīcijām pētniecībā un inovācijās: 7.Ietvara programmas *Ex-post* izvērtējuma svarīgākie jautājumi panākumiem un ietekmei pētniecībā un inovācijās”. Nīderlandes prezidentūra arī sniegs informāciju par priekšlikumiem iespējamai tālākai rīcībai ES līmenī, lai veicinātu inovācijai labvēlīgu normatīvo regulējumu un nosacījumus, plānotas arī dalībnieku diskusijas par šo jautājumu. Darba pusdienu laikā plānots apspriest kā nacionālā vai, iespējams, ES līmenī varētu stimulēt inovatīvas uzņēmējdarbības uzsākšanu, piesaistot biznesa talantus no valstīm ārpus ES.

Nīderlandes prezidentūras galvenās prioritātes pētniecības jomā ir:

- 7.Ietvara programmas izvērtēšana un liela mēroga pētniecības infrastruktūru izveidei Eiropas pētniecības telpas (turpmāk – ERA) attīstībai;
- Labvēlīgi normatīvie nosacījumi investīcijām pētniecībā un inovācijās (turpmāk – P&I).
- Atvērta zinātne un atvērtā pieeja publikācijā, nodrošinot par publiskajiem līdzekļiem finansētās zinātnes rezultātu brīvu pieejamību.

7.Ietvara programmas sasniegumi: investīciju pētniecībā un inovācijās ietekme, un nākotnes perspektīvas.

Investīciju ietekmi pētniecībā un inovācijās vislabāk raksturo konkrēti 7.Ietvarprogrammas (turpmāk – FP7) sasniegumi. Piemēram, Ebolas vīrus slimības ārstēšana bija globāls izaicinājums, ko viena valsts nevarētu atrisināt. Sadarbība šajā jomā bija nozīmīga, jo nebūtu iespējams rast risinājumu šai problēmai bez FP7 ietvaros sniegtā atbalsta medicīniskajai pētniecībai. Cits piemērs ir FP7 projekts GHOST, kā ietvaros jaunas tehnoloģijas tika radītas pateicoties deformējamiem ekrāniem, kas mainīs veidu, kā mijiedarboties ar telefoniem un datoriem. Šis sasniegums lietotāju mijiedarbībā ļaus lietot ierīces pilnīgi jaunā un efektīvākā veidā.

Saskaņā ar Augsta līmeņa darba grupu FP7 *ex-post* izvērtēšanā ziņojumu ieguldījumi ekselentā P&I ir pamats efektīvai izaugsmei zinātnē, ekonomikā un sabiedrībā. Ieguldījumi P&I ir izaugsmes virzītāji ekonomikā - katrs *EUR*, kas ieguldīts FP7, rada 11 *EUR* tiešo vai netiešo ekonomisko atdevi. Ziņojums norāda, ka FP7 palielinās valstu iekšzemes kopproduktu par apmēram 20 milj. *EUR* katru gadu nākamos 25 gadus netiešās ekonomiskās ietekmes rezultātā un radīs 130 000 pētnieku darba vietas gadā un 160 000 papildus darba vietas gadā¹.

Vienlaikus, joprojām ir izaicinājums radīt plašāku izpratni par šiem izcilajiem rezultātiem sabiedrībā. To var paveikt, regulāri izvērtējot ietvara programmu ietekmi un popularizējot to sasniegumus.

¹ High Level Expert Group. (November 2015). Commitment and Coherence, essential ingredients for success in science and innovation, Ex- Post-Evaluation of the 7th EU Framework Programme (2007-2013)

ES dalībvalstīm ir iespēja arī veicināt sabiedrības izpratni par nacionālā finansējuma atdevi P&I, jo ES Padomes noteiktais 3% mērķis ieguldījumam pētniecībā un attīstībā (turpmāk - P&A) no IKP, joprojām ir nozīmīgs nosacījums nākotnes Eiropas zinātnes un inovāciju spēju sekmēm un konkurētspējai globālā mērogā. Augsta līmeņa darba grupu FP7 ex-post izvērtēšanā rekomendē ES un tās dalībvalstīm labāk saskaņot to pētniecības prioritātes, izmantojot atbilstošus instrumentus un stimulus, kā apvienot finansējumu, lai radītu “sviras efektu²” investīcijām P&A, izmantot inovatīvas piegādes ķēdes, kopīgas datu bāzes un mobilitātes atbalstu.

Situācija Latvijā:

Latvijas zinātniskās institūcijas 7.Ietvara programmas darbības laikā 2007.-2013.gada periodā no šīs programmas piesaistīja 49,04 milj. EUR 240 projektu īstenošanai, sasniedzot sekmības rādītāju 22%, kas ir nedaudz augstāks par ES vidējo līmeni (20,4%).

Jomas, kurās panākumu līmenis ir ievērojami virs ES vidējā līmeņa, ir pārtika un lauksaimniecība, enerģētika, kosmos un drošība, un kopīgās tehnoloģiju ierosmes. Piesaistītais finansējums ir 22,6 EUR uz 1 iedzīvotāju, un tas ir vairāk kā starp valstīm, kuras ES pievienojušās 2004.gadā vai vēlāk (17,8 EUR/1 iedz.), bet mazāk kā ES15 (95,2 EUR/1 iedz.)³. Vienlaikus, starp visām ES dalībvalstīm, Latvijai ir priekšpēdējā vieta iegūtā finansējuma kopapjomā, aiz sevis atstājot tikai Maltu (21 milj EUR) un atpaliekot gan no Lietuvas (54 milj. EUR), gan Igaunijas (94 milj. EUR). Rēķinot iegūtā finansējuma kopapjomu uz vienu zinātnieku gadā, Latvija ieņem 22.vietu ar 1 755 EUR gadā, kas starp valstīm, kuras ES pievienojušās 2004.gadā vai vēlāk ir septītais labākais rezultāts. Lielākie 7.Ietvarprogrammas finansējuma saņēmēji Latvijā redzami 1.tabulā.

1.tabula

Lielākie 7.Ietvarprogrammas finansējuma saņēmēji Latvijā

Institūcija	Projektu skaits	Piesaistītais EK finansējums, MEUR
Organiskās sintēzes institūts	10	11,86
Latvijas Universitāte	39	8,71
Rīgas Tehniskā universitāte	37	4,30
Koksnes ķīmijas institūts	12	2,12
Rīgas Stradiņa universitāte	7	2,08
Latvijas Lauksaimniecības universitāte	9	1,66
Tilde, SIA	5	1,66
LU Matemātikas un informātikas institūts	10	1,35
Latvijas Zinātņu akadēmija	25	0,98

² No angļu val. „leverage effect” – efekts, kas rada papildus investīciju piesaistīšanu ekonomikai

³ 2014.gada jūnija dati

LU Cietvielu fizikas institūts	7	0,90
--------------------------------	---	------

Jāatzīmē, ka lielāko projektu pieteikumu skaitu iesniedza augstskolas un uzņēmumi, bet sekmīgāki ir bijuši zinātnisko institūtu un universitāšu pieteikumi, kas liecina, ka zinātniskā izcilība arī 7.ietvara programmā bija nozīmīgs atlasē faktors. Lielāko daļu (42,6%) no FP7 finansējuma ir piesaistījušas zinātniskās organizācijas, tālāk seko augstākās izglītības iestādes (40,6%), privātais sektors (10,9%) un valsts pārvaldes iestādes (4%).

Latvijas uzņēmumi ir aktīvi piedalījušies 7.IP projektu pieteikumu iesniegšanā – tā ir otrā lielākā grupa aiz augstskolām un pēc absolūtā projektu iesniegumu skaita apsteidz pat zinātniskos institūtus. Taču sekmības līmenis šajā institūciju kategorijā ir zemāks par vidējo Latvijā – tikai 15%. Starp 7.IP projektu lielo uzņēmumu dalībniekiem jāatzīmē: AS Latvijas Finieris, AS Swedbank, VAS Latvijas Dzelzceļš, VAS Latvijas Jūras administrācija, VSIA Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, kā arī slimnīcas: Paula Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca un Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca.

Mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) grupā neapšaubāms līderis ir SIA Tilde.

Viens no indikatoriem, ko var izmantot, lai kopumā novērtētu Latvijas dalībnieku sekmes piedaloties 7.IP projektu konkursos, ir “Latvijas finanšu atguvums”. Šis indikators norāda visu sekmīgo projektu īstenošanai saņemtā ES finansējuma attiecību, izteiktu procentos, pret Latvijas budžeta kopējo ieguldījumu apmēru 7.IP budžetā.

ES līdzfinansējums, kas tika piešķirts 7.IP laikā sekmīgo projektu īstenošanai Latvijā, sasniedza 49,04 miljonus EUR, kas ir 50% no Latvijas ieguldījuma 7.IP budžetā. Līdz ar to “Latvijas finanšu atguvums” ir 50% un tas norāda, ka tikai puse no Latvijas valsts iemaksām ES 7.IP budžetā tika atgūtas Eiropas Komisijas līdzfinansējuma veidā sekmīgo projektu īstenošanai Latvijā⁴.

Latvijas dalības raksturojums pēc projektu veida

7.IP laikā īstenotie projekti ir iedalāmi šādās kategorijās:

<i>Collaborative project</i>	Pētniecības sadarbības projekts	CP	103
<i>Network of Excellence</i>	Izcilības tīkla projekts	NoE	0
<i>Cooperation and support action</i>	Koordinēšanas un atbalsta darbība	CSA	92
<i>Marie Curie action</i>	Marijas Kirī akcija	MCA	18
<i>Research for benefit of specific groups</i>	Pētniecība konkrētu grupu labā	BSG	17
<i>Support for frontier</i>	Atbalsts progresīvai pētniecībai	ERC	1

⁴ Avots: Latvija Eiropas Savienības Septītajā Ietvara programmā 2007.-2013, (sagatavotājs: Latvijas NCP, 2016. Izdevums ir sagatavošanas stadijā). Aprēķins ir balstīts uz šādu pieņēmumu: Latvijas iemaksas Eiropas Savienības budžetā 7.IP darbības laikā 2007.-2013.gadam sasniedza 1 483 miljonus EUR. Eiropas Savienības budžeta apmērs šajā laika periodā bija 838 302 miljoni EUR. Eiropas Savienības Septītās Ietvara programmas budžeta izdevumi veidoja 55 510 miljonus EUR, kas sastāda 6,62% no visiem Eiropas Savienības budžeta izdevumiem šajā laika periodā. Šie dati ļauj pieņemt, ka 6,62% no Latvijas iemaksām Eiropas Savienības budžetā laika periodā no 2007.gada līdz 2013.gadam veido Latvijas daļu 7.IP budžetā un tā ir 98,17 miljoni EUR.

<i>research</i>			
<i>Other</i>	Citi	OTH	9
Kopā			240

Latvijas dalībnieki galvenokārt ir piedalījušies pētniecības sadarbības projektos (CP) – 103 projektos, kas veido 44% no visiem projektiem. Tas ir nozīmīgs panākums, jo 6.IP laikā tika īstenots tikai 81 pētniecības sadarbības projekts (41% no visiem projektiem). Lielākais pētniecisko projektu skaits ir īstenots Latvijas Universitātē – 18 un Rīgas Tehniskā universitātē – 16.

Saskaņā ar „Eiropa 2020” stratēģiju, Latvijas mērķis attiecībā uz ieguldījumiem P&A 2020.gadā ir 1,5% no IKP. Saskaņā ar provizoriskiem aprēķiniem, lai īstenotu šo mērķi, Latvijas kopējam ieguldījumam P&A būtu jāasniedz 500 milj. EUR 2020.gadā.

Latvijas izdevumi P&A 2014.gadā veidoja 0,68% no IKP, kas ir par 0,8% vairāk kā 2013.gadā. Kopējais finansējums P&A 2014.gadā veidoja 162,8 milj. EUR, kas par 23,34 milj. EUR pārsniedza 2013.gadam piešķirto finansējumu. Latvija pēc valsts budžeta finansējuma zinātnei īpatsvara ieņem trešo zemāko vietu ES 28 valstu vidū 2014.gadā. Lai arī 2014.gadā kopējie ieguldījumi P&A jau pārsniedz 2008.gada līmeni, pamatā tas tiek nodrošināts ar ES struktūrfondu atbalstu. Valsts budžeta ieguldījums 2014.gadā joprojām bija par 25,3 milj. EUR mazāks kā 2008.gadā (2008 – 67 milj. EUR, 2014 – 41,7 milj. EUR).

Diskusijas jautājumi:

- 1. Kuras programmas vai projekti raksturo galvenos Ietvara programmu sasniegumus investīciju P&I ietekmes kontekstā? Kādēļ tās nesa ievērojamas pārmaiņas? Piemēram, kā tas mobilizēja citas iesaistītās puses vai finansētājus, un kādas sinerģijas tika sasniegtas? Kādēļ tas liek justies Jums lepniem?*
- 2. Uz izcilību balstīta Ietvara programma sniedz ieguldījumu daudz konkurētspējīgākā un inovatīvākā ekonomikā. Balstoties uz divu augsta līmeņa eksperta grupas FP7 izvērtēšanai rekomendācijām, kā Jūs mainītu Ietvara programmu, lai labāk risinātu kritiskos izaicinājumus vai iesaistītu sabiedrību daudz mērķtiecīgākā veidā?*

Latvijas pozīcija:

Atbilde uz 1.jautājumu:

Latvijas ieskatā visas Ietvara programmas ir devušas ieguldījumu ar ietekmi, jo ir veicinājušas ekselences zinātnes attīstību Latvijā. Latvijas zinātnieki vislielāko interesi izrādīja par programmām “Sadarbība”, “Iespējas”, “Cilvēki” un “Idejas”, un sekmīgākie projektu īstenotāji bija zinātniskie institūti un universitātes. Sadarbības projekti pētniecībā neapšaubāmi deva ieguldījumu gan sabiedrības izaicinājumu risināšanā, gan pētniecības izcilības veicināšanā un sadarbībā.

Tomēr, **runājot par projektu ietekmi Latvijā**, mēs **īpaši vēlamies izcelt 2 programmas**. Kā pirmo vēlamies minēt programmu pētniecības potenciāla attīstībai REGPOT, kas pēc būtības ir kombinēti pētniecības un atbalsta darbību projekti, kā arī ERA-NET (*European Research Area Network*) tīklveida pētniecības koordinēšanas projektus, kuru mērķis ir zinātniskās darbības koordinēšana starp dalībvalstīm un kopīgu projektu konkursu organizēšana. Šāda tipa projekti vislabāk atbild uz

izaicinājumiem, ar ko saskaramies: nepieciešamību palielināt savas pētniecības un inovāciju sistēmas kapacitāti, vienlaikus dodot ieguldījumu Eiropas reģionu izaugsmē, izmantojot savu zināšanu kapitālu un tālāk attīstot savas pētniecības “nišas” un specializāciju.

Otra īpaši atzīmējama programma ir Kopējās tehnoloģiju ierosmes (KTI). Latvijas pārstāvji piedalās divu kopīgo ierosmju realizācijā: ARTEMIS un IMI⁵. Šie projekti dod mums ļoti svarīgo iespēju “kapitalizēt” mūsu pētniecības rezultātus sadarbībā ar industrijas līderiem daudz plašākā mērogā, savā veidā dodot impulsu arī uzņēmējiem Latvijā.

Atbilde uz 2.jautājumu:

Abas prezidentūras jautājumā izceltās rekomendācijas ir svarīgas.

Runājot par kritiskajiem izaicinājumiem un iespējām globālā kontekstā, vēlamies uzsvērt, ka Eiropai labāk jāizmanto reģionālās attīstības potenciāls. Struktūrfondu atbalsts pētniecībai un inovācijai daudz mērķtiecīgāk jāvirza Eiropas kopējās pētniecības un inovāciju telpas attīstībai. Tāpat būtu uzlabojami arī administratīvie nosacījumi, lai novērstu šķēršļus dalībai pētniecības programmās. Piemēram, lai arī KTI programmās Latvijai projektu sekmība ir visaugstākā, tomēr jāatzīmē, ka Latvijas pārstāvjiem ir grūti iekļūt dalībnieku konsorcijs. Tāpat, kā kavējošs faktors ir jāatzīmē dažādā Eiropas Komisijas finansējuma atbalsta intensitāte dažādās KTI programmās⁶: Horizonta 2020 KTI finansējuma noteikumi ir mainīti, taču tie joprojām ir atšķirīgi dažādām programmām.

Attiecībā uz sabiedrības iesaisti, ļoti pozitīvi vērtējam virzību uz atvērtu pieeju pētniecības rezultātiem (*Open access*). 2015.gada maijā, Latvijas prezidentūras laikā, Padome bija ļoti apņēmīga. Šajā kontekstā mēs arī liekam lielas cerības uz Eiropas Komisijas aktivitātēm, kas varētu veicināt inovācijai tik nepieciešamo ātrāku un lētāku zināšanu izplatīšanu, gan autortiesību pakotnes ietvaros (*text and data mining*), gan attīstot Eiropas zinātnes mākonī un ar to saistītās tehniskās datu glabāšanas vadlīnijas un standartus.

Noslēgumā jāuzsver, ka ekspertu rekomendāciju ieviešanai būtu jāiet roku rokā ar P&I draudzīgu normatīvo regulējumu, tādēļ atbalstām Nīderlandes prezidentūras uzstādījumu diskutēt par šiem jautājumiem kopā.

Inovācijai labvēlīgs normatīvais regulējums un nosacījumi.

Ilgspējīgas izaugsmes priekšnoteikums ir privāto un publisko ieguldījumu pieaugums P&I. Tādēļ nepieciešams uzlabot normatīvo regulējumu un nosacījumus, lai veicinātu ātrāku pētniecības rezultātu izmantošanu un privātos ieguldījumus inovācijā. Eiropas Komisijas darba dokumentā “Ietvara nosacījumi pētniecībai un inovācijai” identificētas galvenās problēmas:

- 1) Leģislatīvās barjeras. Piemēram, LED attīstību kavē pārāk detalizēts tehniskais regulējums, kas kavē jaunu risinājumu attīstību un jaunu dalībnieku ienākšanu tirgū;

⁵ Latvijai projektu pieteikumi bijuši 4 no 5 programmām: JTI-IMI (Innovative Medicines Initiative), JTI-ARTEMIS (Embedded Computing Systems), JTI-CLEAN SKY (Aeronautics and Air Transport), JTI-ENIAC (Nanoelectronics Technologies); neviens pieteikums nav bijis JTI-FCH (European Hydrogen and Fuel Cell Technology Platform).

⁶ Piemēram, ja JTI-IMI finansēšana notika pēc 7.IP projektu nosacījumiem, tad JTI-ARTEMIS no EK saņemtais finansējums bija tikai 16.7% no projekta izmaksām un pārējais bija jāsedz no dalībvalstu līdzekļiem.

- 2) Inovācijai nedraudzīgs normatīvais regulējums. Piemēram, medikamentu, medicīnas un ķirurģisko iekārtu novērtējums, kas pašlaik atbilstoši nacionālajam normatīvajam regulējumam tiek veikts atsevišķi katrā ES dalībvalstī, sadārdzina procesu un palēnina inovatīvu produktu nonākšanu tirgū.
- 3) Ieviešanas problēmas – ES normatīvais regulējums dalībvalstīs ieviests nepilnīgi, vai pārklājas. Piemēram, tirgus segmentācija pašlaik būtiski kavē elektrisko transportlīdzekļu attīstību Eiropā.
- 4) Likumdošanas trūkums. Piemēram, pašlaik normatīvā regulējuma neskaidrība (neesamība) kavē bezpilota lidaparātu (dronu) un automatizēto transportlīdzekļu attīstību.

Kā iespējamo tālāku rīcību ES līmenī Nīderlandes prezidentūra piedāvā “Inovāciju vienošanās” (*Innovation Deals*) attīstību. Inovāciju vienošanās varētu būt brīvprātīga, ne-leģislatīva aktivitāte ar mērķi panākt vienotu izpratni starp Eiropas Komisiju, investoriem un attiecīgajām publiskajām institūcijām, nodrošinot normatīvā regulējuma ieviešanas detalizētu skaidrojumu un vadlīnijas, tādējādi mazinot normatīvā regulējuma neskaidrību un veicinot paredzamību un investoru vēlmi ieguldīt noteiktos ekonomikas segmentos. Šādas vienošanās varētu sniegt praktisku ieguldījumu Eiropas Komisijas REFIT programmā un kā pilotprojekts varētu tikt uzsāktas Cirkulārās ekonomikas jomā.

Kā otru iespējamo aktivitāti Nīderlandes prezidentūra piedāvā “Inovāciju principa” tālāku attīstību. Inovācijām labvēlīga vide nozīmē, ka dodam iespēju ES dalībvalstīs piedāvāt, attīstīt un ieviest risinājumus, kas orientēti uz nākotni. Šādai pieejai būtu jābūt savietojamai ar risku novērtējumu un piesardzības principu, kas noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 191.pantā. Eiropas Komisijas vadlīnijas par labāku regulējumu piedāvā “Pētniecības un inovācijas instrumentu”, lai novērtētu jauna normatīvā regulējuma ES līmenī inovācijas ietekmi. Prezidentūras ieskatā nākamais solis varētu būt šāda novērtējuma obligāta ieviešana leģislatīvajā procesā, nevajadzīgi nepalielinot administratīvo slogu. Šādu prasību varētu attiecināt uz jaunu leģislatīvo aktu izstrādi un grozījumu izstrādi eksistējošajos leģislatīvajos aktos, kā arī attiecībā uz politikas lēmumiem.

Situācija Latvijā:

Latvijas rūpniecības, inovācijas un P&A galvenie mērķi un virzieni līdz 2020.gadam ir noteikti vairākos politikas plānošanas dokumentos: Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam, Nacionālās industriālās politikas pamatnostādņēs 2013.-2020.gadam, kā arī Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam. Minētajos politikas plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu sekmīga sasniegšana saistīta ar izvirzīto nepieciešamību veicināt strukturālās izmaiņas tautsaimniecības resursu izlietojumā par labu:

- preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai;
- uz eksportu vērstām nozarēm;
- lielākiem ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās, inovācijā un IKT.

Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam kā viena no prioritātēm noteikta „Tautas saimniecības izaugsme”, kuras mērķis ir Latvijas tautas saimniecības struktūras sabalansēšana, uz ārējiem tirgiem orientēto nozaru darbības paplašināšana, mērķtiecīgs atbalsts ražošanas sektora uzņēmumiem un starptautiski konkurētspējīgu

pakalpojumu sniedzējiem. Vienlaicīgi kā apakšmērķis tiek izvirzīts ieguldījumu P&A palielināšana, sasniedzot 1,5% no iekšzemes kopprodukta 2020.gadā un paredzot, ka 48% no kopējo P&A ieguldījumu apjoma veido privātā sektora investīcijas. Noteikto mērķu sasniegšanai izvirzītie rīcības virzieni nosaka, ka nepieciešams sekmēt gan cilvēkresursu attīstību un piesaisti pētniecības un inovācijas darbībām, gan inovatīvu ideju izstrādi, gan pētnieciskās infrastruktūras pilnveidi, kā arī uzlabot augstākās izglītības, zinātnes un privātā sektora sadarbību, un veicināt inovatīvu, starptautiski konkurētspējīgu produktu ar augstu pievienoto vērtību radīšanu un ieviešanu ražošanā.

Latvijas Nacionālās industriālās politikas uzmanības centrā ir uz eksportu vērsto nozaru attīstība un tautsaimniecības struktūras maiņa par labu šīm nozarēm. Šai politikai jānodrošina uz ārējo pieprasījumu orientētu nozaru konkurētspējas un eksporta ienesīguma palielināšana, tādējādi veicinot valsts kopējo ienākumu pieaugumu. Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnēs 2013.-2020.gadam, ņemot vērā Latvijas inovācijas sniegumu, kā arī to, ka tautsaimniecībā aizvien dominē zemo un vidējo tehnoloģiju ražošanas un pakalpojumu nozares, kā galvenie inovācijas politikas stratēģiskie rīcības virzieni ir noteikta nepieciešamība:

- virzīt tehnoloģiju attīstību un ražošanu uz augstākas pievienotās vērtības jomām;
- sekmēt zināšanu absorbciju un dinamisku uzņēmējdarbību.

Paralēli Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnēs 2013.-2020.gadam izvirzīta nepieciešamība veidot sabalansētu un papildinošu atbalsta instrumentu kopumu, kas ir vērsts gan uz zināšanu radīšanu, izplatīšanu un izmantošanu, jo īpaši apstrādes rūpniecībā un zināšanu ietilpīgos pakalpojumu sektoros. Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnēs 2013.-2020.gadam uzsvērts, ka jāturpina pilnveidot visus inovācijas sistēmu veidojošos elementus – zināšanu kapacitāti, inovācijas piedāvājumu, inovācijas pieprasījums, kā arī tehnoloģiju pārneses sistēma.

Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnēs 2014.-2020.gadam tiek analizētas pastāvošas nepilnības pētniecības un inovācijas sistēmā un noteikti galvenie rīcības virzieni un uzdevumi šo nepilnību novēršanai. Vienlaikus Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnēs 2014.-2020.gadam ir ietverta Latvijas viedās specializācijas stratēģija, kuras mērķis ir palielināt inovācijas kapacitāti, kā arī veidot inovācijas sistēmu, kas veicina un atbalsta tehnoloģisko progresu tautsaimniecībā. Viedās specializācijas stratēģijā definēti tautsaimniecības transformācijas virzieni, izaugsmes prioritātes un viedās specializācijas jomas. Viedās specializācijas stratēģija izvirza trīs galvenos tautsaimniecības transformācijas virzienus: (1.) Ražošanas un eksporta struktūras maiņa tradicionālajās tautsaimniecībās; (2.) Izaugsme nozarēs, kurās eksistē vai ir iespējams radīt produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību un (3.) Nozaru ar nozīmīgu horizontālo ietekmi un ieguldījumu tautsaimniecības transformācijā prioritāra attīstība. Šiem darbības virzieniem ir pakārtotas šādas septiņas prioritātes: (1.) Augstas pievienotās vērtības produkti; (2.) Produktīva inovācijas sistēma; (3.) Energoefektivitāte; (4.) Moderna IKT; (5.) Mūsdienīga izglītība; (6.) Zināšanu bāze un (7.) Policentriska attīstība. Viedās specializācijas stratēģijas darbības virzieni un prioritātes attiecas uz visām viedās specializācijas jomām un aktivitātēm šo jomu ietvaros. Savukārt kā viedās specializācijas jomas noteiktas: (1.) Zināšanu ietilpīga bioekonomika; (2.) Biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas; (3.) Viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas; (4.) Viedā enerģētika; (5.) IKT.

Diskusijas jautājumi:

Neformālās ES Konkurētspējas ministru sanāksmes laikā nav plānotas ministru debates *tour de table* formātā, tomēr ministri tiek aicināti piedalīties interaktīvā jautājumu un atbilžu sesijā. Lai veicinātu diskusiju Nīderlandes prezidentūra ir **sagatavojusi jautājumus:**

- 1) *Vai Jūs varētu dalīties ar viedokli un pieredzē, kā pārvarēt administratīvos šķēršļus pētniecībā un inovācijā?*
- 2) *Vai “Inovāciju vienošanās” varētu būt atbilstošs instruments, lai virzītos uz priekšu un veicinātu inovāciju tirgu ES un nacionālā līmenī?*
- 3) *Vai Jūs vēlētos atbalstīt “Inovāciju principa” izmantošanu leģislatīvajā procesā un kopā pētīt tālākos soļus?*

Latvijas pozīcija:

Latvija pozitīvi vērtē iniciatīvas, kas vērstas uz visa veida inovācijas (tehnoloģiskā, netehnoloģiskā, procesa, eko-inovācija u.c.) attīstību un inovācijas aktivitātei labvēlīgas vides veidošanu, kā arī administratīvo šķēršļu mazināšanu.

Tādēļ Latvija pozitīvi vērtē Nīderlandes prezidentūras piedāvātās iniciatīvas “Inovāciju vienošanās” (*Innovation Deals*) tālāku attīstību ar nolūku radīt vienotu un skaidru izpratni visu ieinteresēto pušu (politikas veidotāji, pētniecības un uzņēmējdarbības sektors) starpā par normatīvā regulējuma interpretāciju un tā potenciālo ietekmi uz inovācijas attīstību.

Inovāciju vienošanās varētu būt atbilstošs instruments ar nosacījumu, ka tas ir saskaņā ar ES normatīvajiem aktiem un ilgtspējīgas attīstības plānošanas dokumentiem, piemēram, neatbalstot (vai kritiski vērtējot) projektus, kas veicina enerģijas patēriņa pieaugumu lietotājam vai palielina jebkāda veida piesārņojumu.

Raugāties pozitīvi arī uz “inovāciju principa” ieviešanu leģislatīvajā procesā. Šajā kontekstā atbalstām prezidentūras ierosinājumu pētīt tālākos soļus, kas būtu balstīti uz piemēriem konkrētos sektoros.

Piekluve talantam: Eiropas vīza/atļauja jaunu uzņēmumu dibinātājiem

Ministru pusdienu laikā plānots apspriest kā **nacionālā vai, iespējams, ES līmenī varētu stimulēt inovatīvas uzņēmējdarbības uzsākšanu, piesaistot talantus no valstīm ārpus ES.**

Lai veicinātu inovāciju, Eiropai vajadzīgi arī talantīgi uzņēmēji. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dati liecina, ka jauni uzņēmumi nodrošina 17% darba vietu un rada 42% no jaunajām darba vietām⁷. Lai veicinātu ES konkurētspēju, būtu jāveicina arī ārpus ES valstu uzņēmēju vēlme investēt un attīstīt uzņēmējdarbību ES. 14 valstis, tajā skaitā arī 8 ES dalībvalstis⁸, jau ievieš ārvalstu uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsta pasākumus kontekstā ar imigrācijas politiku. Nīderlandes prezidentūra uzsver, ka nepieciešamība ārvalstu uzņēmējam pieprasīt vīzu (vai uzturēšanās atļauju) katrā atsevišķajā ES dalībvalstī atbilstoši tās noteikumiem, mazina ES konkurētspēju uzņēmēju un investoru piesaistē. Tādēļ Nīderlandes prezidentūra piedāvā ieviest Eiropas vīzu uzņēmējdarbības uzsācējiem (*European*

⁷ <http://www.oecd.org/sti/dynemp.htm>

⁸ Austrālija, Kanāda, Čīle, Izraēla, Jaunzēlande, Singapūra, Dānija, Francija, Īrija, Itālija, Slovākija, Spānija, Apvienotā karaliste un Nīderlande.

start-up visa/permit for foreign start-up founders). Galvenie elementi varētu būt šādi: 1) ārvalstniekam robežšķērsošanas atļauju un Eiropas vīzu uzņēmējdarbības uzsākšanai (no 6 mēnešiem līdz 1 gadam) pirmo reizi izsniedz ES dalībvalsts; 2) Eiropas vīzu uzņēmējdarbības uzsācējiem varētu prasīt tikai atbilstoša mēroga uzņēmumiem un to novērtētu pirmā, vai nākamā ES dalībvalsts, kurai vīza tiktu prasīta; 3) vīzas pieprasītājam jābūt pietiekamiem finanšu resursiem un veselības apdrošināšanai; 4) pieprasījumi būtu jāizskata paātrinātā režīmā (4-6 nedēļās); 5) vīzas būtu derīga, maksimums 2 gadus un tās atjaunošana ir tās ES dalībvalsts kompetencē, kur uzņēmējdarbības uzsācējs ir bāzēts (*is based*).

Situācija Latvijā:

Arī Latvijā liela uzmanība tiek pievērsta jaunizveidotu uzņēmumu (start-up) atbalsta ekosistēmas izveidei. Šim nolūkam tiek plānotas mērķtiecīgas un pakārtotas atbalsta aktivitātes, piemēram, nodrošinot biznesa inkubācijas pakalpojumus. Tostarp atbalsts uzņēmumiem pieejams arī finanšu instrumentu veidā. Finansējuma pieejamības jomā agrīnās un attīstības stadijas biznesa projektu attīstīšanai inovatīviem un tehnoloģiski orientētiem uzņēmumiem ir nodrošināta iespēja izmantot gan agrīnās fāzes riska finansējumu (sēklas), gan klasisko riska kapitāla finansējumu. Tāpat komersantiem ir iespēja saņemt izaugsmes aizdevumus un aizdevumus investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem, t.sk. kredītlīnijas un garantijas, kā arī eksporta garantijas. Biznesa uzsācēju zināšanu un iemaņu attīstīšanai tiek rīkotas apmācības un konsultācijas biznesa plānu sagatavošanai un realizācijai. Paralēli tiek īstenotas aktivitātes, kas vērstas uz sabiedrības, bet jo īpaši jauniešu, kā arī esošo un topošo uzņēmēju izglītošanu un izpratnes veicināšanu par inovāciju. Vienlaikus Latvijā sekmīgi darbojas arī virkne privāto iniciatīvu, kas tiek īstenotas, lai veicinātu tehnoloģiski orientētu start-up uzņēmumu rašanos un to tālāku izaugsmi.

Diskusijas jautājumi:

1. *Kā jūs domājat, vai uzņēmējdarbības uzsācēji/ jaunie uzņēmumi rada būtisku ietekmi uz Eiropas ekonomisko izaugsmi un inovāciju, un vai šis process būtu arī turpmāk jāatbalsta?*
2. *Vai jūs atbalstāt ideju, ka Eiropas vīza uzņēmējdarbības uzsācējiem varētu piesaistīt vairāk inovatīvus talantus un uzņēmējus Eiropai, vai arī šādas aktivitātes labāk būtu ieviest nacionālā līmenī?*

Latvijas pozīcija:

Latvija uzskata, ka uzņēmējdarbības uzsācēji un jaunie uzņēmumi ir nozīmīgs jaunu darba vietu radīšanas un inovācijas avots. Šiem uzņēmumiem ir liela nozīme Eiropas ekonomiskās izaugsmes, pievienotās vērtības un inovācijas sekmēšanā. Būtiski veidot tādu vidi, kas labvēlīga šo uzņēmumu tālākai izaugsmei, tostarp internacionalizācijai. Šajā aspektā svarīgi nodrošināt, ka šiem uzņēmumiem tiek nodrošinātas pilnvērtīgas iespējas piekļūt kapitālam un finansējumam visos uzņēmuma attīstības posmos. Nepieciešams arī mazināti šķēršļus Eiropas vienotā tirgus ietvarā, tajā skaitā nodrošinot sekmīgu Digitālā vienotā tirgus funkcionēšanu.

Uzņēmējdarbības veicināšana ir neatņemams Eiropas konkurētspējas un izaugsmes nodrošināšanas stūrakmens, taču jautājums par Eiropas vīzas uzņēmējdarbības uzsācējiem izveidošanu ir ļoti komplekss un vērtējams no dažādiem aspektiem.

Latvija uzskata, ka, pirms plānot jebkādos nākamajos instrumentus, ir jāpārbauda praksē, cik sekmīgi darbojas nesen izveidotie un izstrādes procesā esošie mehānismi un vai mērķis nav sasniedzams ar jau esošajiem instrumentiem. Būtiski ir izvairīties no jaunu instrumentu radīšanas, kas nedod pievienoto vērtību, bet dublē un pārklājas ar citu instrumentu funkcijām, tādējādi kopumā sarežģījot sistēmu.

Delegācijas vadītājs: **Līga Lejiņa**, Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts sekretāre.

Delegācijas dalībnieki: **Agrita Kiopa**, Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts sekretāra vietniece – Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departamenta direktore;
Lauma Sīka, Izglītības un zinātnes ministrijas nozares padomniece (zinātnes un kosmosa jautājumi).

Izglītības un zinātnes ministre

M.Seile

Vīza:

Valsts sekretāre

L.Lejiņa

22.01.2015 12:14
3323
K.Karolis
67047996,